

Til Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep,
0030 Oslo

Oslo 31.august. 2012

Vedr. Høring om endring i patentloven

Utviklingsfondet takker for oversendt høringsnotat vedr. Justis- og beredskapsdepartementets gjennomgang av effekten av de såkalte avbøtende tiltakene som ble innført da Norge implementerte EUs patentdirektiv med gyldighet fra 1.februar 2004. Kort oppsummert, mener Utviklingsfondet at de avbøtende tiltakene, til tross for gode intensjoner, ikke er tilstrekkelig for å utviske de negative konsekvensene av patentering av planter, dyr og biologisk materiale. Selv om de avbøtende tiltakene hadde vært effektive, gjelder de kun en brøkdel av patentene som blir gjeldene i Norge, og regjeringen bør, som Utviklingsfondet og en rekke andre organisasjoner også tidligere har oppfordret den om, være langt mer aktiv i å begrense de negative følgende av patentering.

De avbøtende tiltakene ble innført for å bøte på mulige uheldige sider ved gjennomføringa av EUs patentdirektiv. Høringsbrevet har et snevert fokus på om disse tiltakene har fungert i tråd med formålet, men er svært begrenset med å gi informasjon om øvrig implementering av patentdirektivet. Det store nye med patentdirektivet var at det ble lov å patentere planter og dyr med den hensikt å stimulere bioteknologis innovasjon og utenlandske investeringer i Norge. I hvilken grad har mulighet for å kunne patentere planter og dyr bidratt til en blomstrende bioteknologisk industri i Norge der norske aktører gjør det stort samtidig som utenlandske aktører har investert tungt i Norge? Mer informasjon og analyse av effektene av patentdirektivet i sin helhet ville gitt en grundigere forståelse av effektene av de avbøtende tiltakene. Utviklingsfondet mener høringsbrevets manglende vurdering av de avbøtende tiltakene i sammenheng med konteksten (implementering av patentdirektivet) begrenser nytten av å se på de ulike tiltakene isolert sett.

Kort oppsummering: Utviklingsfondet mener at de avbøtende tiltakene i seg selv ikke er tilstrekkelig for å avbøte negative sider ved patent på planter og dyr og annet biologisk material.¹ I tillegg er betydningen av dem marginalisert ved norsk tiltredelse til EPO. I utgangspunktet hadde de avbøtende tiltakene begrenset betydning ved at de ikke gjaldt majoriteten av søknadene til Norge, som kommer gjennom PCT-systemet. Når EPO nå har tatt over anslagsvis 70 % prosent av søknadene som tidligere kom direkte til Norge, gjelder derfor de avbøtende tiltakene bare anslagsvis 9 % av patentene som kan få gyldighet i Norge.²

Trussel mot matsikkerhet

Utviklingsfondet mener at patent på planter, dyr, planteforedling, dyreavl og foredlingsmateriale er en så alvorlig trussel mot vår matsikkerhet på lang sikt at de bør forbys. Også "jordbrukes klimapanel", IAASTD (2008) uttrykte sterk bekymring knyttet til patent: *In developing countries especially, instruments such as patents may drive up costs, restrict experimentation by the individual farmer or public researcher while also potentially undermining local practices that enhance food security and economic sustainability.* I sin

¹¹ http://www.fpol.no/Forskningspolitikk/Documents/03-2010/Forskningspolitikk_3-2010%20side%2028-30.pdf

² I høringsbrevet fra Justisdepartementet i 2006 vedr. norsk tilslutning til EPO var allerede 70 % av patentsøknadene til Norge ikke omfattet av de avbøtende tiltakene siden disse kom via PCT-systemet. I høringsbrevet fra Justisdepartementet vedr vurderingen av de avbøtende tiltakene per 2012, anslår departementet at EPO har tatt over 70 % av patentsøknadsmassen fra patentstyret. 70 % av 30 % av totalen blir 9 % av totalt antall patentsøknader som kan få gyldighet i Norge.

rapport om såfrø i 2009, uttrykte FNs spesialrapportør for retten til mat en tilsvarende bekymring: *The expansion of IPRs can constitute an obstacle to the adoption of policies that encourage the maintenance of agrobiodiversity and reliance on farmers' varieties.*

Mulighet til å patentere såfrø er en medvirkende årsak til en økende maktkonsentrasjon i såfrøsektoren, der de største aktørene får en stadig større markedsandel. Dette rammer bønder hardt, og spesielt i USA og Canada har Monsanto og BayerCropScience slått hardt ned på bønder de mener bryter deres patent. Monsanto saksøker bønder de mener bryter sitt patent, og de svartelister også bønder som de mener ikke samarbeider slik at disse bøndene ikke får lov til å kjøpe såfrø.³ Også planteforedlere er bekymret over situasjonen.⁴

Tiltak 1: restriktiv praktisering av patentvilkåra

Innunder dette tiltaket inngår:

- a) Det skal gå tydelig fram av patentsøknaden hvordan det biologiske materialet som forekommer i naturen skal kunne brukes industrielt.
- b) Begrensinger i patentvernet for biologisk materiale.
- c) Restriktiv praktisering i oppfinnerhøyde og verneomfang for biologisk materiale som fins i naturen.

Departementet konkluderer med at disse føringene har fungert i tråd med formålet og at Patentstyret har gjennomført den restriktive praktiseringen på en god måte.

Utviklingsfondets kommentar:

Vedr a) Gitt at industriell anvendbarhet er et av de alminnelige patenterbarhetsvilkårene som må være oppfylt før et patent kan innvilges, stusser vi over at dette blir fremhevet som betydningsfylt. Vi syns det er bekymringsfullt at Patentstyret mener de trenger en presisering jf. patentloven para. 3 c for å sikre at ”patent ikkje blir utferda på oppfinningar når det manglar ei tydeleg skildring av korleis oppfinninga kan utnyttast industrielt”(side 12). Patentstyret bør jo aldri innvilge patent på påståtte oppfinnelser om patentsøknaden ikke oppfyller de alminnelige patenterbarhetsvilkårene.

Den største mangelen ved høringsbrevet fra departementet er den mangelfulle beskrivelsen av patentpraksis ved EPO. I følge høringsbrevet har EPO nå tatt over om lag 70 % av søknadsmassen som før ville gått til Patentstyret. Bakgrunnen for den nåværende gjennomgangen av de avbøtende tiltakene var jo en bekymring fra flertallet i næringskomiteen om at EPO-medlemskap kunne forringe effekten av de avbøtende tiltakene.

Departementet kommer med en ubegrunnet påstand om at praksisen ved EPO har ”over tid utvikla seg i restriktiv retning” og at ”Ei tilsvarende utvikling har gjort seg gjeldande hos nasjonale patentverk i Europa.” Utviklingsfondet savner referanser til dokumentasjon på dette, og departementets vurdering om hvorfor de endringene de har i tankene er utvikling i restriktiv retning. Vi savner også informasjon om i hvilken grad departementet vurderer de ulike endringene som de tenker på er ønskelig eller ei sett fra departementets side, og om de

---

³³ Monsanto skriver om bonden David Runyon: “Given his lack of cooperation, and his claim that he did not plant patented soybeans anyway, Monsanto determined that the most appropriate course of action was to list Mr. Runyon as ineligible to purchase our technology.” <http://www.monsanto.com/newsviews/Pages/dave-runyon.aspx>

⁴ Se for eksempel <http://documents.plant.wur.nl/cgn/literature/reports/BreedingBusiness.pdf>

er tilstrekkelige for å sikre en restriktiv praksis. Hva er for eksempel status i "raising the bar"-prosjektet i EPO? Har Norge overhodet nevnt vårt klare ønske om restriktiv praksis i Forvaltningsrådet eller andre organ i EPO? Hva mener regjeringen er et ønsket endelig utfall av brokkoli- og tomatsaken?

Utviklingsfondet er sterkt bekymret for alle de patentene EPO har innvilget på konvensjonell planteforedling og dyreavl og planter og dyr som har blitt til med konvensjonell planteforedling og dyreavl. Dette mener vi er i strid med selv den europeiske patentkonvensjonen om at "vesentlige biologiske prosesser" ikke skal kunne patenteres. Det høyeste klageorganet i EPO presiserte i desember 2010 i forbindelse med den omstridte brokkoli- og tomatsaken at konvensjonell planteforedling ikke skal være patenterbart. Allikevel har ikke EPO til nå opphevet patentkravene knyttet til brokkoli og tomat. Snarere innvilget EPO også i 2011 patent på konvensjonell planteforedling, bl.a. fikk Monsanto patent på virusresistent melon.⁵

Det tyske parlamentet vedtok i februar i år en resolusjon om at patent på konvensjonelle dyrearter og plantesorter må oppheves og forbys. I mai i år vedtok Europa-parlamentet en tilsvarende resolusjon med stort flertall.⁶ Mener regjeringen at Monsantos melonpatent er i tråd med en restriktiv praksis? Mener regjeringen at teff-patentet som et nederlandsk selskap fikk innvilget i 2007, er i tråd med restriktiv praksis?⁷ Hvis ikke, hva gjør regjeringen for å sikre at EPO ikke innvilger slike omfattende patenter med lav oppfinnerhøyde igjen?

Utviklingsfondet støtter regjeringens arbeid med å fremme en restriktiv patentpolitikk i TRIPS og WIPO. Utviklingsfondet mener at høringssvaret ikke gir tilstrekkelig informasjon til å kunne si oss enig eller uenig i at Patentstyret i tilstrekkelig grad har praktisert en restriktiv linje. Siden de fleste av patentene som blir gjeldene i Norge blir innvilget av EPO eller er PCT-søknader, bør Norge jobbe aktivt for å sikre en restriktiv patentpraksis også i EPO. Siden 2007 har Utviklingsfondet og en rekke andre organisasjoner oppfordret regjeringen til mer aktiv oppfølging av EPO. Utviklingsfondet m.fl. fremla i sine brev (se vedlegg 1 og 2) at Norge, som medlem av EPO, må sikre demokratisk styring av organet som innvilger patent som blir gjeldene i Norge. I sitt svarbrev fra 2008 mente regjeringen at den

⁵ For eksempel fikk Monsanto i mai 2011 innvilget patent på konvensjonelt foredlede melon. Patentet gjelder melon som er resistent mot visse virus. Denne virusresistensen fins naturlig i melonsorter i India. *No patents on seeds* har påklaget dette patentet: [http://www.no-patents-on-seeds.org/sites/default/files/patente/einspruch/opposition to melon patent.pdf](http://www.no-patents-on-seeds.org/sites/default/files/patente/einspruch/opposition%20to%20melon%20patent.pdf); <http://www.epo.org/news-issues/issues/melon.html>

⁶ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0202+0+DOC+XML+V0//EN>

⁷ Regine Andersen (2012) skriver: "Patentet omfatter korn av teff (uavhengig av sort) med definerte falltall (et etablert mål for kvalitet og modningsgrad i korn) på tidspunktet for maling. Det ønskede falltallet oppnås ved å lagre kornet en viss tid etter innhøsting. Det viser seg at all moden teff faller innenfor det spennet som er definert i patentet. Lagring av korn etter innhøsting er velkjent fra Etiopia, da teff er en plante som lett mister kornene, og derfor må høstes inn i tide. Ettermodning er nødvendig for at kornet skal kunne brukes til baking. Dermed omfatter patentet all bakbar teff uavhengig av sort. Patentet omfatter også maling av dette kornet til fint pudder, samt deigen som oppstår når man blander melet med væske. Sist, men ikke minst, omfatter patentet en rekke produkter som kan lages med slik deig, blant annet brød, pannekaker (men ikke etiopisk injera), kjeks av ulike slag og kaker. Man kan spørre seg hva som var den nye oppfinnelsen det nederlandske firmaet her fikk patent på. HPFI hevdet at det aldri er blitt målt falltall for teff, og at dette er nytt, selv om metoden er gammel og blir brukt for annet korn. HPFI mente også at det å male kornet til så fint mel er en ny oppfinnelse. Ikke minst hevder de å ha funnet opp nye anvendelsesområder for teff, selv om brød, pannekaker, kjeks og kaker er velkjente produkter når de er basert på annet mel." <http://www.bion.no/2012/06/en-roverhistorie-om-genressurser/>

ikke ville engasjere seg i enkeltsaker og at stater dessuten ikke engasjerte seg i tvistesaker i EPO. Regjeringen har siden innrømmet at det er eksempler på stater som engasjerer seg i tvistesaker. I tillegg mener vi at brokkoli- og tomatsaken ikke kan begrenses til å bli sett på som en isolert enkeltsak, men vil avgjøre prinsipielle vurderinger i EPO. Utviklingsfondet mener at regjeringen ikke følger tilstrekkelig opp det avbøtende tiltaket om "restriktiv praksis" så lenge den kun er en passiv deltaker i EPO.

Utviklingsfondet mener at det bør innføres en sterk avgrensning av patent på gensekvenser. Departementets forslag er ikke tilstrekkelig, da det er åpenbart at et patent ikke bør omfatte mer enn den industrielle utnyttelsen som går tydelig fram av patentsøknaden. Patentvernet bør ikke gjelde andres forskning på den samme gensekvensen.

Tiltak 2: tvangslisens

Departementet mener at det er lite behov for tvangslisens ved forvaltningsvedtak fordi kun en sak er reist siden 2004.

Utviklingsfondet mener:

For å vurdere om en sak er mange eller få, savner vi informasjon over antall patent som er innvilget på planter, dyr og biologisk materiale som finnes i naturen. Konkurransetilsynets utfordring med å vurdere den ene saken viser hvor store administrative og økonomiske belastninger som følger i kjølvannet av patentering av naturlig forekommet biologisk materiale.

Tiltak 3: Opplysninger om leverandørland

Tiltaket om å kreve opplysninger om leverandørland er begrunnet med å sikre bedre etterlevelse av forpliktelsen om tilgang og utbyttefordeling under Konvensjonen om biologisk mangfold. Å gi slike opplysninger er imidlertid kun et første skritt på å vite om ABS-forpliktelser er oppfylt, men langt fra tilstrekkelig. Uansett, Utviklingsfondet mener at Patentstyret ikke bør behandle patentsøknader der opplysninger om leverandørland ikke meddeles, på lik linje med hva Norge har gått inn for i WIPO og WTO (høringsnotat side 23). Videre mener Utviklingsfondet at Norge bør jobbe for at denne regelen innføres i EPO. Dette mener vi også vil gi mer troverdighet til norske posisjoner i WIPO og WTO. Innvilges patent på materiale som faller inn under Annex 1 under den internasjonale traktaten for plantegenetiske ressurser for mat og jordbruk, bør Patentstyret være forpliktet til å meddele traktatssekretariatet om dette, slik at patenthaver innbetaler sine obligatoriske bidrag til traktatens fond for utbyttefordeling.

Tiltak 4: samtykke til bruk av humant materiale

Utviklingsfondet mener at om opplysningsplikta ikke har blitt fulgt, så skal ikke patentstyret behandle patentsøknaden.

Tiltak 5: forlenget frist på klage vedr offentlig orden og moral

Ingen kommentar til forslaget fra departementet.

Tiltak 6: Etisk nemnd for patentsaker

I brev til Utviklingsfondet i 2007 skrev Patentstyret at den mente at den etiske nemnda fungerte utmerket. Nemnda selv så ut til å være svært skuffet over sitt eget mandat og virke og skrev rapporten "Nemnd uten portefølje?". I nemndas åtte år lange eksistens har den fremdeles kun blitt forelagt en sak, hvorpå Patentstyret ikke fulgte nemndas anbefaling om å

avslå patentsøknaden.

Utviklingsfondet mener at det er beklagelig at Justisdepartementet gir inntrykk av at den ønsker å minimere rollen og mandatet til en etisk nemnd mest mulig. Formålet med å innhente uttalelser fra nemnda skal være å "sikre ei brei og grundig opplysning av dei etiske problemstillingaene saka reiser" (høringsbrev side 28). Derfor bør heller nemndas mandat utvides framfor å innskrenkes mest mulig. Utviklingsfondet deler også den etiske nemndas syn på at Patentstyret må gi en skriftlig begrunnelse til den etiske nemnda om hvorfor den ikke ev. følger råd fra den etiske nemnda. Blir noe mindre etisk betenkelig bare fordi noen snakker om det? Etiske refleksjoner bør også bli gjenspeile i innvilgelsen av antall patent og deres omfang. Dette ser ikke ut til å være tilfellet i dag.

Hva er offentlig orden og moral? I følge en meningsmåling ResponsAnalyse utførte for Utviklingsfondet i fjor, er folk flest er i mot matpatent.⁸ Halvparten av nordmenn er i mot matpatenter, bare fem prosent støtter dette. 87 % vet ikke at vanlig planter blir patentert, kun 6 % kjenner til dette, 7 % er usikre. Både den store motstanden mot matpatent og den store mangelen til kjennskap om matpatenter mener Utviklingsfondet taler for et sterkt behov for et organ som sikrer bedre samsvar mellom patentpraksis og det folk flest mener er riktig, og som kan ha en samfunnsopplysende effekt.

Av de modellene Justisdepartementet skisserer, støtter Utviklingsfondet modell tre der det åpnes opp for at alle som ønsker det, kan kreve at spørsmål om et patent som gjelder Norge strider mot patentlovens paragraf 1b, kan legge den fram for den etiske nemnda. Det bør ikke være et gebyr for å gjøre dette. Det er viktig å stimulere til debatt og engasjement rundt etiske sider ved patent og dette bør ikke begrenses ved at det er en økonomisk kostnad knyttet til bekymringsmeldinger.

Tiltak 7: landbruksunntaket

Dette var ikke noe Norge innførte spesielt, men noe som er allerede vedtatt i EUs patendirektiv. Landbruksunntaket er svært viktig for å sikre at patenter ikke skal bli en trussel mot bønders rettigheter til såfrø.

Tiltak 8: bruk av biologisk materiale til planteforedling

Bruk av patentert plantemateriale i kommersiell virksomhet for å foredle fram eller utvikle nye plantesorter er et patentinngrep. Som det står i høringsbrevet (side 36): "Dersom det for eksempel er gitt patent på ein genmodifisering som gir planter høg toleranse mot tørke, vil eineretten omfatte alle planter som har denne eigenskapen i kraft av at dei uttrykkjer den patenterte oppfinninga": Gitt at all planteforedling er avhengig av å ta utgangspunkt i eksisterende plantesorter, blir dermed patent en alvorlig hinder i veien for videre planteforedling.

En nederlandsk forskningsgruppe resonnerer slik rundt dette:⁹

---

⁸ <http://www.utviklingsfondet.no/om-oss/presse/pressemeldinger/nordmenn-vil-ikke-ha-matpatent/>

⁹ <http://documents.plant.wur.nl/cgn/literature/reports/BreedingBusiness.pdf>

Hvis planteforedling fortsatt skal være et viktig redskap for matsikkerhet og bærekraftig landbruk; tilgang til genressurser blir ansett som viktig; innovasjonsstyrken i sektoren skal opprettholdes; et mangfold av selskap er en nøkkel for sunn konkurranse; immaterielle rettigheter skal være en del av bildet, da må selskaper slutte med strategisk bruk av patentsystemet; patentkontorene må forbedre jobben de gjør (bedre kvalitet på patentene som innvilges og ikke gi patent på søknader med lav oppfinnerhøyde og ikke er beskrevet godt nok); samt endre patentloven enten ved å sikre full "breeders' exemption" eller ekskludere planter fra patentering. I følge forskningsgruppa er ikke verken den tyske eller franske løsningen tilstrekkelig.

Utviklingsfondet er svært bekymret for konsekvensene for planteforedling når stadig flere patent blir innvilget på matplanter. Departementets forslag om å tillate videre foredling, men der det opprinnelige patenthaveren fremdeles eier ev. nye sorter er ikke tilstrekkelig. Utviklingsfondet mener den beste løsningen vil være å unnta planter fra patentering. Alternativ vil full "breeders' exemption" slik det er i UPOV konvensjonen versjon 1978, bøte på problemet.

Med vennlig hilsen

Andrew P. Kroglund
Informasjons- og politikksjef

Bell Batta Torheim
rådgiver

Vedlegg 1: Brev til justisminister i 2007

Til

Justisminister Knut Storberget,
Landbruks- og matminister Terje Riis-Johansen
Miljø- og Utviklingsminister Erik Solheim
Utenriksminister Jonas Gahr Støre

17. desember 2007

Norge må hindre patentering av vanlige planter

Fra 1.1.2008 blir Norge medlem av den europeiske patentorganisasjonen (EPO). EPO har begynt å innvilge patent på vanlige planter og dyr. Dette bryter regelen om at biologiske prosesser for å foredle planter og avle dyr ikke skal patenteres. Og det er i strid med regjeringens erklærte mål om å føre en restriktiv patentpolitikk. Det høyeste klageorganet i EPO vurderer nå om de skal opprettholde patentet på en vanlig brokkoli. Dette vil avgjøre den framtidige patentpraksisen til EPO. Den norske regjering må intervensere i saken slik at dette patentet blir opphevet.

I en rekke år har det vært tillatt å patentere genmodifiserte planter og dyr i OECD-land, og i Norge ble dette tillatt ved innføringen av EUs patentdirektiv i 2004. Slike patenter påvirker bønder ved at det blir forbudt å spare såkorn fra egen avling. Planteforedlere kan ikke lenger fritt bruke patentert materiale i videre forskning. I tillegg stimulerer patentbeskyttelse av såkorn en markedskonsentrasjon. I dag kontrollerer en håndfull multinasjonale selskap rundt halvparten av det internasjonale såkornmarkedet.

Mange bondeorganisasjoner og andre grupper fra det sivile samfunnet har kjempet i en årrekke mot disse patentene og storselskapers kontroll over verdens matproduksjon. Det er noen begrensninger i hva som kan patenteres i internasjonale avtaler som TRIPS-avtalen under Verdens handelsorganisasjon. Den tillater at land unntar planter og dyr fra hva som kan patenteres. I henhold til EUs patentdirektiv, er det forbudt å patentere plantesorter og dyreracer og alminnelige måter for å foredle planter og avlsmetoder for dyr.

Patent på vanlige planter

Det europeiske patentkontoret har de siste årene innvilget flere patent, ikke bare på genmodifiserteplanter, men også på konvensjonelle planter. Den snedige måten å unngå unntakene for plantesorter er å formulere patentet som en metode istedenfor en plantesort i seg selv. Et av de mest omstridte patentene er innvilget til det nederlandske selskapet Bioscience på en brokkoli (EP 1069819). Den patenterte planten er ikke et resultat av genteknologi, kun et resultat av vanlig planteforedling. Den eneste oppfinnelsen selskapet har gjort, er å beskrive en metode for å krysse en hybrid med en alminnelig sort og derigjennom fått patentvern for plantesorten som er resultat av denne metoden. To europeiske såkornsselskaper, Syngenta og Limagrain, har sendt inn klage på patentet til EPO. De krever at patentet blir opphevet fordi det ikke er lov å patentere essensielle biologiske prosesser for plantefordeling i Europa (Europeiske patentkonvensjonen, artikkel 53b).

Bindende praksis er i endring

Istedenfor å oppheve patentet, har EPO bestemt at dets høyeste klageorgan (the Enlarged Board of Appeal), skal vurdere to generelle juridiske spørsmål i saken. Klageorganet jobber nå med saken under saksnummer G2/07. Hva utfallet her blir, vil sette sedvanen for

framtidige patent på planter og dyr.

Det er ikke vanlig at enkeltland blander seg inn i enkeltsaker, men når enkeltsaker har så stor betydning for hva som blir den generelle patentjusen i fremtiden bør land kunne bidra med generelle rettslige argumenter. Norge gjorde for eksempel dette i forbindelse med annulleringssøksmålet mot Patentdirektivet. En uttalelse i det høyeste klageorganet vil ha stor betydning for senere saker, siden denne typen avgjørelser har en sterkt bindende virkning.

Det er særlig to problemer fra et patentrettslig ståsted i denne saken: For det første innebærer krav nummer 9 at patentet omfatter plantesorter av brokkoli. Dette er i strid med unntaket for å kunne få et patent på en plantesort. Hvis patentet blir stående vil det gjøre at unntaket helt uthules. Det andre patentrettslige spørsmålet knytter seg til oppfinnelseshøyde – eller hvor stor oppfinnelsen må være i forhold til det som er kjent for å kunne få patent. Metoden i patentet ligger veldig nært opp til det som er kjent allerede før patentsøknaden. Denne likheten gjør at hvis patentet innvilges sedimenteres en praksis hvor det er lett å få patent selv på helt banale omskrivninger av det som er kjent. Dette er ikke i tråd med hvordan patentretten er ment å fungere, nemlig å stimulere innovasjon.

Om brokkolipatentet ikke blir opphevet, vil dette påvirke andre uavklarte patentsøknader. Et av de mest skremmende eksemplene er Syngentas patentsøknad på store deler av risgenomet og bruken av det i foredling av også andre matplanter som har tilsvarende genetisk informasjon som ris. Dette vil inkludere mais og hvete. Et annet eksempel er Monsanto søknad på å patentere konvensjonelle foredlingsmetoder på gris som vil gi selskapet monopol på vanlige måter å foredle gris.

Motstanden mot EPOs patentpraksis er stor. Initiativet <http://www.no-patents-on-seeds.org/> er støttet av rundt 50 bondeorganisasjoner og over 100 andre organisasjoner fra verden over. Mer informasjon om brokkolipatentet ligger på deres hjemmesider.

Regjeringen må intervensere

I 2004 ble EUs patentdirektiv gjennomført i norsk rett. Men det ble lagt vekt på at Norge skal føre en restriktiv praksis i forhold til patenter på planter og dyr: *”Kravene om oppfinnelseshøyde og beskyttelsens omfang skal praktiseres restriktivt ved gjennomføringen av direktivet i norsk rett. Dette vil motvirke at det blir for enkelt å få patent, og at patentbeskyttelsen strekkes for langt. Det vil dermed motvirke at patenter legger uforholdsmessige hindringer i veien for andres utnyttelse av biologisk materiale. ... Norge vil også ta til orde for en restriktiv linje i relevante fora internasjonalt.”*

Føringene om en restriktiv patentpolitikk ble gjentatt da Stortinget vedtok norsk EPO-medlemskap isommer: *”Regjeringen ønsker å holde fast ved den restriktive linjen ved patentering av visse bioteknologiske oppfinnelser som kom til uttrykk ved gjennomføringen av patentdirektivet i norsk rett.”* Videre sies det at *”Også i Den europeiske patentorganisasjonen vil norske representanter arbeide for etablerte norske synspunkt på patentområdet, blant annet når det gjelder en restriktiv holdning til patentering av bioteknologiske oppfinnelser.”*

Saken om brokkolipatentet innebærer at EPO vil omfortolke de unntakene som Stortinget bygget på da de meldte Norge inn i EPO i sommer. Hvis land som Norge, som sier at de ønsker en restriktiv patentpraksis, ikke protesterer i slike prinsipielle saker som denne, vil EPO utvikle seg til et helt autonomt og selvstendig rettssystem utenfor demokratisk kontroll.

Som medlem til EPO burde det være en plikt for den norske regjering å bidra til at praksis ikke endrer patentjusen. Patentering av vanlige planter og dyr er ikke i tråd med en restriktiv patentpraksis. Regjeringen må nå intervensere i EPO. Brokkolipatentet må oppheves slik at den urimelige patentpraksisen stoppes.

Med vennlig hilsen

- Utviklingsfondet
- Norges Naturvernforbund
- Norges Bondelag
- Natur og Ungdom
- Biologisk-dynamisk forening
- Norges Bygdekvinnelag
- Spire – Utviklingsfondets Ungdom
- Attac Norge
- Framtiden i våre hender
- Norges Bygdeungdomslag
- Oikos
- Grønn Hverdag
- Greenpeace
- Changemaker
- Regnskogfondet
- Norsk Bonde- og småbrukarlag

Vedlegg 2: Brev til justisministeren 2008

Til

Justisminister Knut Storberget,
Landbruks- og matminister Lars Peder Brekk
Miljø- og Utviklingsminister Erik Solheim
Utenriksminister Jonas Gahr Støre Oslo

24.oktober 2008

Norge må hindre patentering av vanlige planter

Vi ber den norske regjering arbeide aktivt i den europeiske patentorganisasjonen (EPO) slik at de omstridte patentene på brokkoli og tomat blir opphevet.

Vi viser til brev fra 16 organisasjoner til Regjeringen datert 17. desember 2007 med anmodning om å intervenere i den pågående klagesaken vedrørende et omstridt patent på brokkoli i den europeiske patentorganisasjonen (EPO) og til Regjeringens svarbrev datert 25. februar 2008. Der kommer det fram at Regjeringen ikke vil intervenere men vil følge opp Norges restriktive syn vedrørende patent knyttet til naturlig forekommende biologisk materiale i de organene i Den europeiske patentorganisasjon der medlemsstatene opptrer. I mellomtiden har brokkolipatentet fått selskap av et tomatpatent som har blitt innvilget til det israelske landbruksdepartementet 26. november 2003. Det nederlandske selskapet Unilever har klaget på dette patentet, og EPO har besluttet at tomatpatentet vil bli vurdert sammen med brokkolipatentet i EPOs høyeste klageorgan, the Enlarged Board of Appeal.

Vi ber den norske regjering på nytt å vurdere muligheten for å inngi bemerkninger vedrørende brokkoli- og tomatpatentene. Regjeringen ga i sitt brev fra februar i år uttrykk for at den ikke ønsker å intervenere i enkeltsaker. At brokkolipatentet nå har blitt slått sammen med tomatpatentet viser at det her ikke kun er snakk om enkeltsaker, men at det også skal gjøres en overordnet vurdering av de prinsipielle sidene ved hva som er patenterbart og ikke. En tolkning av artikkel 53 (b) om unntak av "essensielle biologiske prosesser" vil stå helt sentralt i de prinsipielle diskusjonene som vil sette sedvanen for EPOs videre patentpraksis. Både brokkolipatentet og tomatpatentet har blitt klaget inn til EPO fordi de ikke oppfyller kravene om oppfinnerhøyde og fordi de i bunn og grunn er vanlige foredlingsmetoder som tidligere har blitt tolket som å være "essensielle biologiske prosesser" for å fremstille planter, og dermed er unntatt fra patenterbarhet i følge den europeiske patentkonvensjonen. Vi mener derfor at disse patentene ikke er forenelige med Regjeringens erklærte restriktive holdning. Norge har flere ganger tidligere opptrådt som en støttende part til en av de stridene parter i internasjonal sammenheng, for eksempel støttet Norge Nederland i EF-domstolen under striden om patentdirektivet og EU i WTO-tvistesaken med USA vedrørende GMO. Vi gjør videre oppmerksom på at det også i EPO finnes eksempler på at stater har intervenert i saker som har vært oppe til vurdering i Enlarged Board of Appeal. Dette skjedde blant annet i det såkalte "Edinburghpatentet" der University of Edinburgh sitt patent på en metode for genmodifisering av dyrestamceller ble klaget på av 14 aktører, inkludert regjeringene fra Tyskland, Nederland og Italia. Fordi sakene om brokkoli- og tomatpatentene er av stor prinsipiell viktighet, mener vi Norge bør vurdere å benytte muligheten til å inngi sin bemerkning til disse sakene.

Regjeringen skriver i sitt svarbrev at de vurderer det som mer hensiktsmessig og formålstjenlig å følge opp Norges restriktive syn i de organene i EPO der medlemsstatene opptrer og at Norge, om nødvendig, vil foreslå endringer i regelverket for å stramme inn

praksis. Vi er bekymret for at denne fremgangsmåten vil føre til svært tidkrevende prosesser om Norge ikke samtidig tar aktiv stilling til pågående prosesser i Enlarged Board of Appeal. Et eksempel er at da EPO opphevet Monsanto's patent som omfattet samtlige genmodifiserte soya (et artsomfattende patent) i mai i fjor, hadde patentet allerede vært gyldig i 13 år. Under tiden omstridte patent som brokkoli- og tomatpatentene får gjelde, må bønder og planteforedlere forholde seg til at det er patent på konvensjonelle planter. Det er også svært sannsynlig at det vil komme flere liknende saker. I sommer innvilget EPO for eksempel et patent på konvensjonell griseavl. Jo lengre tid det tar før praksis om å innvilge patent på vanlige planter og dyr tar slutt og før regelverket spesifiseres slik at det ikke lenger er tvil om at vanlig planteforedling og dyreavl faktisk er "essensielle biologiske prosesser" til å fremstille planter og dyr, jo større skade vil disse patentene påføre bønder og planteforedlere, og dermed være en trussel mot matsikkerhet.

I sitt svarbrev bekrefter Regjeringen Norges restriktive syn i patentsaker. Vi kjenner til at Regjeringen nevnte sin restriktive politikk under det første møtet de deltok på i EPO som ordinært medlem i mars i år. Vi ser frem til å følge Regjeringens videre arbeid med disse spørsmålene og ber i tillegg om en redegjørelse for hvordan Regjeringen til nå har fulgt opp Norges restriktive politikk som nytt medlem i EPO.

Med vennlig hilsen

- Arvid Solheim, daglig leder, Utviklingsfondet
- Ida Thomassen, leder, Changemaker
- Ola Skaalvik Elvevold, nestleder, Natur og Ungdom
- Ole Anton Teigen, Leder, Norges Bonde- og Småbrukarlag
- Johanne Sæther Houge, leder, Spire – Utviklingsfondets ungdom
- Reidar Andestad, daglig leder, Oikos
- Frida Bengtsson og Truls Gulowsen, Greenpeace Norge
- Randi Ledaal Gjertsen, Generalsekretær, Norges Bygdeungdomslag
- Kathrine Kleveland, leder, Norges Bygdekvinnelag
- Lars Løvold, daglig leder, Regnskogsfondet
- Arild Hermstad, leder, Framtiden i våre hender
- Lars Haltbrekken, leder, Norges Naturvernforbund
- Pål Haugstad, leder, Norges Bondelag
- Tone Granaas, daglig leder, Grønn Hverdag
- Emilie Ekeberg, leder, Attac Norge
- Erik Evenrud, daglig leder, Biologisk-dynamisk Forening

Saksbehandler: Bell Batta Torheim, Utviklingsfondet

Vedlegg:

- Brev fra 16 organisasjoner til Regjeringen 17.12.2007
- Svar fra Regjeringen 25.02.2008